



ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ

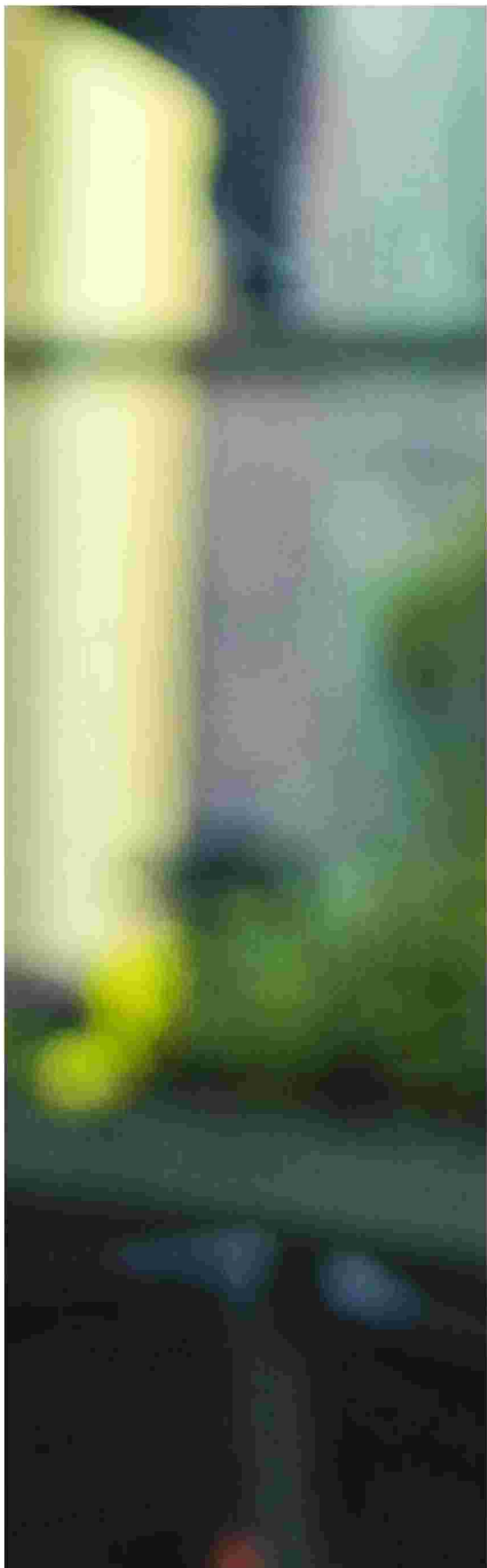
# ΟΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΔΕΙΧΝΟΥΝ ΤΙΣ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Με αφορμή το νέο μυθιστόρημά του, «Casa Μπιάφρα», ο βραβευμένος συγγραφέας μιλά για τους αντιήρωες του πρώτου κοινοβίου της Θεσσαλονίκης τη δεκαετία του '60.

ΣΤΟΝ  
ΚΩΣΤΑ Δ. ΜΠΛΙΑΤΚΑ

**Π**ΡΙΝ ΑΡΧΙΣΕΙ η συνέντευξη θέτω υπόψη του Γιώργου Σκαμπαρδώνη κάτι που ήδη αρκετοί αναγνώστες του καινούργιου του μυθιστορήματος, «Casa Μπιάφρα», ρωτούν: Αν η πικρή εικόνα με τα σκελετωμένα παιδάκια της Μπιάφρας έχει σχέση με τα μέρη της μυθοπλασίας του βιβλίου. «Προφανώς στο μυθιστόρημα δεν θυμάμαι τα παιδιά της Μπιάφρας, αλλά τα παλιόπαιδα της Casa Μπιάφρα, του πρώτου κοινοβίου της Θεσσαλονίκης τη δεκαετία του '60» λέει ο βραβευμένος Θεσσαλονικίος συγγραφέας Γιώργος Σκαμπαρδώνης. «Ίσως», προσθέτει, «το όνομα να δόθηκε στο παλιό νεοκλασικό ως ειρωνική εκδοχή της περίφημης βίλας Casa Μπιάνκα της πόλης, στη λεωφόρο Βασιλίσσης Ολγας, που ήταν σχετισμένη με τον πλούτο και τις γνωστές ρομαντικές ιστορίες του





όποιες «πραγματικές» ιστορίες υπήρξαν εκεί, διαφοροποιούνται με την επινόηση και τη φαντασία ώστε να εξυπηρετήσουν τους στόχους της αφήγησης. Τα πρόσωπα αλλάζουν, δημιουργούνται επεισόδια, συναντήσεις, καταστάσεις, συγκρούσεις, μεταστροφές, ώστε να εξελιχθεί δυναμικά η ιστορία. Ετσι συμβαίνει, πάντα, στη λογοτεχνία, που δεν είναι ρεπορτάζ μιας πραγματικότητας, αλλά, έμπνευση από το πραγματικό, η οποία φτιάχνει έναν άλλο, αυτόνομο, ξεχωριστό κόσμο.

**Τα «Καραγάτσια» με τη μοίρα τους και την αθλιότητα της καθημερινότητάς τους, αν συμβολίζουν κάτι, τι είναι αυτό;**

Τα Καραγάτσια ήταν έως και τη δεκαετία του '70 η φτωχότερη συνοικία της Θεσσαλονίκης. Είναι και αυτά πηγή έμπνευσης για το βιβλίο, εφόσον και από εκείνα αντλώ καταστάσεις και πρόσωπα, που διαφοροποιημένα, βέβαια, εμπλέκονται μέσα στη διήγηση. Τα Καραγάτσια έχουν και κάποιον συμβολικό ρόλο, με την έννοια ότι, όπως τα περιγράφω (και όχι όπως ακριβώς ήταν), αντιπροσωπεύουν τη φτώχεια και την αγωνία μιας εποχής που συνθλίβεται από τις μυλόπετρες της Ιστορίας. Από εκεί μέσα ξεπηδούν διάφοροι μυθιστορηματικοί ήρωες που αγωνίζονται να υπάρξουν και να νικήσουν μέσα στο μυθιστόρημα. Να βρουν το πρόσωπό τους με κάθε τρόπο.

**Με το κοινόβιο ανακαλείτε παλιές ουτοπίες;**

Σίγουρα κάθε κοινόβιο περιέχει την ουτοπία, εφόσον η συνύπαρξη με άλλους σε τέτοια βάση υπήρξε πάντα προβληματική, εκρηκτική. Φαίνεται σαν καλή ιδέα αρχικά, αντέχει για λίγο, αλλά μετά βγαίνει η ανθρώπινη κόλαση, τα «εγώ», οι ιδιορρυθμίες του καθενός, τα μικροσυμφέροντα, οι συγκρούσεις των χαρακτήρων. Μακροπρόθεσμα δεν μπορεί να αντέξει ένα κοινόβιο παρά μόνο στη βάση κάποιας αυστηρής ιεραρχίας, όπως στις μονές του Αγίου Ορους ή αλλού. Αλλιώς διαλύεται – δεν ξέρω πόσες εξαιρέσεις υπάρχουν.

**Casa Μπιάφρα και Μεντιτερανέ. Η ταξική -και όχι μόνο- αντίθεση που υπήρχε και αλλού πάει στα όριά της. Φταίει η Θεσσαλονίκη για αυτό;**

Η Θεσσαλονίκη δεν υπάρχει, ούτε υπήρξε ποτέ ως ενιαία συνείδηση και δεν φταίει για τίποτε. Ταξικές αντιθέσεις υπάρχουν σε όλες τις κοινωνίες, ιδίως σε εκείνες που παριστάνουν ότι δεν έχουν. Εκεί είναι και σφοδρότερες. Στο μυθιστόρημα ασχολούμαι με μια μεταβατική εποχή, εκείνη του 1965. Οι συγκρούσεις τότε και οι αντιθέσεις ήταν σκληρότερες από σήμερα – μιλάμε μόνο για 16 χρόνια μετά το τέλος του Εμφυλίου, μιλάμε για κορύφωση του Ψυχρού Πολέμου, για ελλειμματικό πολιτικό προσωπικό, για ελάχιστη πληροφόρηση, πολλή προπαγάνδα, για έναν κόσμο καθημαγμένο που πασχίζει να επιβιώσει ανάμεσα στις Συμπληγάδες.

**Γιατί περιφέρεστε γύρω από τους εφιάλτες και τις αντιθέσεις της Θεσσαλονίκης;**

Οι αντιθέσεις μιας πόλης, σε κάθε εποχή, δείχνουν και τις αντιθέσεις όλου σχεδόν του κόσμου σε παραλλαγές. Η πόλη υπάρχει, όπως είπα και πριν, όχι δημοσιογραφικά, αλλά μυθιστορηματικά μέσα στο βιβλίο. Μεταπλασμένη. Η λογοτεχνία δουλεύει με την ελλειπτικότητα, τις μυθοποιήσεις, το θάμβος ή την ειρωνεία, με στοιχεία που μέσα από το ελάχιστο εξυπνοούν το μέγιστο. Εργάζεται με πλασματικά πρόσωπα, με συ-

μπυκνώσεις και με αντανάκλασεις. Ο,τι λέει το υπαινίσσεται λάθρα και πλαγίως. Εκπέμπεται από τη δράση των ηρώων, δεν λέγεται ρητά όπως σε ένα άρθρο.

**Είστε δημοσιογραφικό τέκνο του Βελλιδέικου. Πώς χώρεσε ως φιγούρα με όμοιο όνομα ο Βελλίδης στη μυθοπλασία σας; Έχετε εκκρεμότητες;**

Τυχαίνει εδώ και πολλά χρόνια να είμαι θαυμαστής της μορφής του Ιωάννη Βελλίδη. Τον θεωρώ μεγάλο, πρωτοπόρο, οραματιστή και πατριώτη. Και όχι μόνο για τις θρυλικές εφημερίδες του, στις οποίες έχω εργαστεί 35 χρόνια, αλλά και για τη ΔΕΘ, της οποίας υπήρξε πρόεδρος, και για το Φεστιβάλ Κινηματογράφου και το Φεστιβάλ Τραγουδιού και για πολλά άλλα. Ήταν τεράστια προσωπικότητα. Με το που πέθανε, η Θεσσαλονίκη έχασε τη μισή της δύναμη. Στο βιβλίο εμπλέκεται με άλλο όνομα, γιατί θέλω να δείξω ότι (με σεβασμό) διαχειρίζομαι το πρόσωπό του λογοτεχνικά και με την αναπόφευκτη ποιητική αυθαιρεσία που προϋποθέτει κάθε μυθιστόρημα. Βασίζομαι, βέβαια, χονδρικά, και στις μνήμες του οδηγού και εξ απορρήτων του Βελλίδη, Λευτέρη Βόδεντα, τις οποίες εξέδωσε σε βιβλίο ο συγγραφέας Χρίστος Χριστοδούλου, ο οποίος έχει γράψει και άλλα έξοχα έργα για την ιστορία της πόλης. Πάντως, επί του πραγματικού: αν ζούσε άλλα είκοσι χρόνια ο Βελλίδης, η Θεσσαλονίκη θα ήταν πολύ πιο μπροστά.

**Ο εκδότης «με το πούρο στο αριστερό χέρι». Έχετε κατασταλάξει στο τι ήταν και τι προσέφερε;**

Το είπα και πριν. Έχει προσφέρει πάρα πολλά, από τα οποία ο κόσμος ξέρει ελάχιστα. Ήταν παλιός βενιζελικός, φυλακίστηκε επί Μεταξά, και πιστεύω πως οι αποφάσεις που πήρε στο ζήτημα των Ιουλιανών και το πώς έδρασε ξεκινούσαν από μια διάθεση έντιμου πατριωτισμού. Επειτα γνώριζε πολύ περισσότερα δεδομένα από τους πιο πολλούς. Και μην ξεχνάμε πως μαζί με τον Σοφοκλή Βενιζέλο είναι από τους ιδρυτές της Ενώσεως Κέντρου. Το γιατί διαφοροποιήθηκε στην πορεία, τουλάχιστον απέναντι στον Γεώργιο Παπανδρέου, δεν μπορούμε να το γνωρίζουμε ακριβώς, αν και κάποιες πληροφορίες υπάρχουν. Θα είχε τους λόγους και τα επιχειρήματά του.

**Από τις μέρες του '63 που προηγήθηκαν της μοιραίας στιγμής της δολοφονίας του Λαμπράκη, στις οποίες «θρονιάσατε» ένα προηγούμενο μυθιστόρημά σας, μας μεταφέρετε στα Ιουλιανά του 1965. Κάτι βρήκατε, φαίνεται, στη Θεσσαλονίκη της πρώτης πενταετίας του '60. Στους ανθρώπους, στα αμαρτήματα και στις μικροπεριπέτειές τους. Τι ακριβώς;**

Είναι μια εποχή μεγάλων αντιθέσεων,



**«Γιατί να ενδιαφέρει κάθε Έλληνα η Αλεξάνδρεια του Καβάφη; Η Σκιάθος του Παπαδιαμάντη; Η Χαλκίδα του Σκαρίμπα; Η Ζάκυνθος του Σολωμού και του Κάλβου;.. Η απάντηση είναι αισθητικής τάξεως».**



1

**«Η Θεσσαλονίκη** δεν υπάρχει, ούτε υπήρξε ποτέ ως ενιαία συνείδηση και δεν φταίει για τίποτε. Ταξικές αντιθέσεις υπάρχουν σε όλες τις κοινωνίες, ιδίως σε εκείνες που παριστάνουν ότι δεν έχουν. Εκεί είναι και σφοδρότερες» λέει ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης.

2

**«Από την Casa Μπιάφρα** ξεκινούν και κάποιοι ήρωες του μυθιστορήματος και έπειτα από απρόβλεπτες περιπέτειες και απάτες μπλέκονται τελικά, χωρίς να το συνειδητοποιούν, στους αδυσώπητους μηχανισμούς που προκάλεσαν τα περίφημα Ιουλιανά του 1965».

συγκρούσεων και αναζητήσεων σε όλα τα επίπεδα. Φτώχεια, βιομηχανοποίηση, ανήσυχη νεολαία, αυστηρά σχολεία, εμφάνιση του ροκ, γιγιέδες, Κυπριακό κ.λπ. Μια χρονική περίοδος που έχει εμπνεύσει πολλούς συγγραφείς – και είναι φυσιολογικό. Μια φάση πρεμίας και ευμάρειας δεν δίνει αφορμές, δεν προσφέρεται.

**Αυτό το βιβλίο θα έλεγε κανείς πως μόνο Σαλονικιός θα το έγραφε. Γιατί να αφορά λ.χ. έναν Αθηναίο;**

Και γιατί να ενδιαφέρει κάθε Έλληνα η Αλεξάνδρεια του Καβάφη; Η Σκιάθος του Παπαδιαμάντη; Η Χαλκίδα του Σκαρίμπα; Η Ζάκυνθος του Σολωμού και του Κάλβου; Η Αγία Πετρούπολη του Ντοστογιέφσκι; Γιατί να μας νοιάζει το Βιετνάμ ή ένα τραγούδι που γράφτηκε στο Λίβερπουλ; Η απάντηση είναι αισθητικής τάξεως.

**Έχετε μνήμη με πολλά gigabytes ή κάνετε τεράστιας έκτασης έρευνα για πρόσωπα και γεγονότα. Μήπως συμβαίνουν και τα δύο;**

Η έρευνα υπάρχει πάντα για κάθε έργο. Είναι απαραίτητη. Απλώς κάθε στοιχείο και υλικό μετακαλύπτεται μέσα στο μυθιστόρημα, αλλοιώνεται ή χρησιμοποιείται έτσι που να εξυπηρετεί καλύτερα την (επινοημένη) αφήγηση. Μην το ξεχνάμε: η λογοτεχνία μπορεί να βυζαίνει από τη ρέουσα πραγματικότητα, από υπαρκτά πρόσωπα ή όχι, αλλά πάντα κινείται σε ένα διαφοροποιημένο επέκεινα, στη δικαιοδοσία του μύθου, στην επικράτεια της φαντασίας. ●

Μεσοπολέμου, ενώ η «Μπιάφρα» αποτελούσε εστία των περιπλανώμενων, των νεαρών και των κοριτσιών που δεν έβρισκαν στον ήλιο μοίρα, των απελπισμένων και των διερχομένων που είχαν μια κάπως αλήτικη αντίληψη ζωής».

«Από εκεί, από την Casa Μπιάφρα», διευκρινίζει, «ξεκινούν και κάποιοι ήρωες του μυθιστορήματος, και έπειτα από απρόβλεπτες περιπέτειες και απάτες μπλέκονται τελικά, χωρίς να το συνειδητοποιούν, στους αδυσώπητους μηχανισμούς που προκάλεσαν τα περίφημα Ιουλιανά του 1965, στην «αποστασία» και στην παραίτηση του Γεωργίου Παπανδρέου. Προηγήθηκε η υπόθεση «Ασιπίδα», το σαμποτάζ στον Εβρο, και δημιουργήθηκε όλο εκείνο το ζοφερό κλίμα που κατέληξε στη δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967».

**Υπήρξε πραγματικά στη Δελφών η «Μπιάφρα» και οι τυχοδιώκτες της;**

Υπήρξε η Casa Μπιάφρα, αλλά αυτό δεν έχει σημασία. Το σημαντικό είναι πάντα πώς μεταπλάθεται αυτό μέσα σε ένα μυθιστόρημα με αισθητικούς όρους. Και οι

